

عنوان مقاله:

ویژگی های تاریخ نگاری در تاریخ بیهقی (باور جزا و پاسداشت خردورزی، سنجیدگی و مدارای ایران شهری)

محل انتشار:

فصلنامه متن پژوهی ادبی، دوره 27، شماره 96 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسنده:

وحید مبارک - استادیار، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

خلاصه مقاله:

زبان، دین، هنر، محیط، سیاست، فرهنگ و آداب یک جامعه و افرادش، آنرا از دیگر جوامع جدا می‌کند. با این دیدگاه، اثری ارزشمند خواهد بود که چون تاریخ بیهقی و شاهنامه، بتواند جنبه‌های فردی، جمعی و ملی مردم را نشان دهد و آنان و دیگران را به بد و خوب وجودشان آگاه گرداند. در اواخر قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم (سده اغتشاشات)، سنگ بنای نیاز به بازجست خرد و سنجیدگی ایران شهری پایمال شده در پی اندیشه‌های شعوبی و با شاهنامه استوار شد، اما ابوالفضل بیهقی با وجود هم‌فکریش با فردوسی در تقویت کارکردهای ایرانی در روایت‌ها و در ساخت ظاهری کلامش، از فردوسی سخنی نگفت و توجهی به اثرش نشان نداد. این جستار توصیفی-تحلیلی، ویژگی‌های تاریخ‌نگاری بیهقی را جست و جو کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که اثر بیهقی سفارشی نیست و هنر او در خدمت بیان علی و معلولی شکست‌های مسعود غزنوی و ناتوانی او بوده است؛ هرچند که به ظاهر او را شهید می‌نامد و ناچار می‌شود که به حکومت استیلا بیش از حاکمیت خردسالار افلاطونی توجه نشان دهد. بیهقی، ویژگی‌های اسلامی-ایرانی را در فحوای زبان و هنر حقیقت نگارش قرار داده و آن را در قالب شخصیت وزیر و دبیری ترسیم کرده است که بر مدار جزا، مشیت و اراده الهی، با خردورزی، سنجیدگی، آینده‌نگری، دلیری، نرم‌خویی، مدارا و با اصلاح تباهی‌ها، سیمای کاردانی ایرانی را می‌نمایاند و مردم را به ویژگی‌های رهاننده‌شان در برابر نابخردی غزنویان آگاه می‌کند. فردوسی و بیهقی در تبیین تاریخ و آگاه کردن مردم به میراث خردورزی، عملکردی همسان دارند.

کلمات کلیدی:

تاریخ بیهقی، ویژگی های تاریخ نگاری، فرامتن، باور جزا، خردورزی، بیدارسازی مردم

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1585201>

